

VIII.

**Ur Biskopen öfver Skåne Stift Peder Winstrups
Kopiebok.**

Af Otto Ahnfeldt.

Ceremonier vid prostars val och inställelse i embetet.

»Copie Book i Sall. hr. Biskopens Winstrupij tijd Ao. 1653, aut circiter, författat» är en i Lunds Domkapitels archiv befinnlig handskrifven codex, omfattande 89 blad och innehållande formulär för embetsskrifvelser angående snart sagdt alla i den biskopliga administrationen förekommande fall. Man får härigenom en god inblick i den förträffliga ordning, som rådde i den kloke och myndige biskopens kansli, och man kan ej undgå at skänka sitt erkännande åt den säkerhet, med hvilken han äfven under de mest

tryckta och oroliga tider styrde sitt stora stift med dess 442 socknar.

Kopieboken begynner med 4 olika formulär för utfärdande af *venia concionandi*, hvarefter följa de skrivelser, som angå tillsättande af Sognepræst och Capellan (åtskilliga formulär för Kaldsbref, Literæ Reprobationis och Commendationis Formulæ, Collatsbref och Confirmatsbref) samt Degn; skrivelser rörande tillsättning af Vice Prost och Prost; cirkulärskrivelser till prostarne angående biskopsvisitation, förböner af särskilda anledningar, förberedande sammanträden i och för stiftets representation vid 1657 års riksdag, resterande skatt m. m.; breff till embetsmyndigheter beträffande gymnasii- och skolmål m. m.; anbefallningsbref för insamling åt et par i Turkiet fångna Polackar, för landsflyktiga Lifländare m. fl.; en del dokument af ekonomisk natur; Capitels- och Landemodestämningar m. fl.; en förteckning af stiftets socknar, sockenprester, kapellanstjänster i köpstäderna samt prostar; bestämmelser i en del äktenskaps- och kyrkotuktsmål; liturgiska anvisningar rörande bönedagar (tillhörande tiden efter 1658); Landemodememorial m. m.

Åtskilligt i Kopieboken torde vara af det intresse, att det förtjenar offentliggöras. Såsom exempel härpå meddelar jag hvad Peder Winstrup anbefaller i fråga om ceremonierna vid prostars tillsättning. De skrivelser, som angå nämnda sak, tillhöra, liksom det mesta af Kopiebokens innehåll, den danska tiden.

Tillsättning af prost kunde ske antigen vid ett af biskopen utlyst sammanträde af häradets prester, där biskopen själf var tillstädes, konfirmerade den valde och insatte honom i hans embete, eller ock i biskopens frånvaro. De bref, som afse det förra alternativet, innehålla blott ett angifvande af ställe och dag samt timma (kl. 9 förmiddagen) för sammanträdet. Då biskopen däremot var förhindrad att tillstädeskomma, ansåg han nödigt meddela noggranna föreskrifter om hvad härvid borde iakttagas.

De bägge formulär, som innehålla instruktion beträffande valet och den efter erhållande af biskopens konfirmation försiggående inställelsen i embetet, meddeler jag i deras fullständiga lydelse. I inledningen till den första skrifvelsen förekomma tvänne alternativ, som betecknas med 1. och 2.

Ad vice Præpositum et Nomarchiæ ejusdem Pastores,
de eligendo Præposito.

In nomine Jesu salutem etc.

Nest thanksigelse etc. Kiere N. N. vice Præposite, Kiere N. N., N. N., N. N. (Pastores provinc.) fratres in Christo Jesu dilecti:

1. Eptersom jeg sidste gang jeg war hoes eder for ad-schiellige aarsager schyld, i synderlighed fordi jeg wforwarendes bleff hastigen hiemb voceret, iche kunde som jeg ellers haffde i sinde fuldkommeligen constituere nogen Præpositum wdj eders herreder,

2. Eptersom ingen wiss Proust udj eders herrit epter Sal. M. N. døed er constitueret, da er Jeg nu gierne begierendes, atj strax effter at i dette mit Bref worder bekom-mendes, wilde forsamle eder udj N. Kierche och der samme-steds inden lucte døre (: udj Coret :) med Bøn och Paakaldelse aluorligen wduelle Eder en Præpositum, som eder siunes aller-mest (: Gud till ære :) dertill att kunde werre døgtig, och schall en huer schriffue sit Votum paa en seddell och mig udj Papir indsuøbt och beseiglet inden 8 dage tilschiche med it vist bud af eder dertill beschichet, som kand føre eder strax suar fra mig tilbage. Thi den, som i da wduelger, wil jeg och per literas meas confirmere. Eder effter ordinantzen schall det were frit for at wduelle; huilchen eder best kand befalde, den samme schall och mig befalde: Gud hertill regiere eder med sin hellig Aand for Jesu Christi schyld. Amen¹⁾.

¹⁾ Därefter följer ett formulär med annan inledning, som användes, då en prost för ålderdoms och skräplighets skull dragit sig tillbaka från sitt prostembete och biskopen ej så till fullo känner häradets prester, at han kan immediate en Vice Præpositum nominere och constituere., hvarför han beder häradets prester församla sig etc. (se föregående formulär).

Præpositorum Constitutio.

Ad Provinciales Pastores de Ceremoniis in Præpositi Creatione adhibendis.

In Nomine Jesu Salutem.

Kiere D:ni Fratres, af eders Schedulis, som i mig tilschicher, fornemmer Jeg, de fleste iblant eder, ja eder nesten allesammen at hafue wdualt N. N. udj N. til at werre eders Præpositum ofuer N. och N. herreder: da gifver Jeg och dertill i Jesu Nafn mit sambtøche, och hermed hannom dertill approberer och confirmerer, dog schall i herreders Præster allesammen igen forsambles i N. Kierche paa N. den N. førstkommendes hor. 9 antemerid., huor i schall udj Coret inden lucte døre allerførst siunge Veni, Sancte Spiritus etc. Sidenn schall i allesammen falde paa knæ, och sognepræsten till samme Kierche schall med liudelig Røst lese den seduanlige bøn: Deus, qui corda fidelium etc. Siden schulle i opstaa, och da schall sognepræstenn till for^{ne} Kierche paa mine weigne, som sielff paa denne tid iche kand werre tilstede, med et ord eller tou sige till for^{ne} N. N. udj N., at hand aff herridsbrøderne nesten allesammen er wdualt och af mig approberet och confirmeret at werre Præpositus ofuer N. och N. herreder, och schall hand paa mine weigne forelegge for^{ne} N. N. denne effterschreffne Juramenti formulam, huilchen hand flexis genibus et clara voce schall recitere etc.

Sequitur Juramentum, qvod in ordinatione est inqvirendum, manu tamen scriptum etc.

Naar Juramentum af hannom saaledes er passeret, da schall for^{ne} N. sognepræst paa mine weigne talle till hannom, den stund hand endnu sider paa knæerne, saaledes: Nos omnes hic præsentés N. N. Nomarchiæ Pastores, nomine Episcopi nostri D. Petri Winstrupii, te, D:ne N., Pastor Ecclesiæ N. et N. dignissime, Præpositum utriusque Tractus provincialis modo nominati constituimus et pronunciamus in nomine Patris, Filii et Spiritus sancti. Sidenn reiser H. N. sig op och giffuer en huer af eder sin haand, och der effter schall siunges Te Deum laudamus wd till enden, och dermed sluttés denne Actus. Suffragia singulorum Pastorum, som udj samme Actu

wel burde H. N. at anwordes, will Jeg sielff hannom tilstille, naar hand til mig kommendes worder, huilche hand ald sin lifs tid wel schall forware. Gud giffue for^{ne} her N. till saadant Embede med flid och tro retteligen at forrestaa sin hellig Aand for Jesu Christi schyld. Amen. Dette Bref schall H. N., naar hand Præpositus ehr constituerit, till sig tage och hoes sig beholde. Hermed eder allesammen Gud befahlendes i Christo Jesu wor herre. Lund Anno (etc.)
